

## **Survey on citation accuracy of articles in the Iranian Journal of Applied Psychology**

**M. Rahmani<sup>1</sup>**

**Received: 27 October 2015; received in revised form 26 May 2016;  
accepted 31 May 2016**

### **Abstract**

**Aim:** The aim of this study was to survey the citation of articles published in the Journal of Applied Psychology in Shahid Beheshti University. **Methods:** An applied research method using the survey method for data collection was used. The study population included 19 issues of the Iranian Journal of Applied Psychology including numbers 17-35 covering the years 2011 - 2015. The total number of citations in these 19 number is considered to be approximately equal to 4389, by using table of Krejcie-Morgan 1970, the number of 350 citations were chosen with 96% confidence level to determine the authenticity of the documents complying with recommendations suggested by the American Psychological Association (APA). Data collection tool used was a checklist based on research conducted by Azade, Vaez & Gharib (2009). **Results:** Results indicated that of 516 citations, 367 citations had no citation error. Among the published issues in the Iranian Journal of Applied Psychology, citations of issue number 35 had a better status. In terms of the number of errors, citation errors occurred more for articles than for books and also Latin sources suffered more citation errors than Persian sources. **Conclusions:** Results showed that citation accuracy of the Iranian Journal of Applied Psychology was better than other similar journals. It is argued that this may be due to the emphasis and insistence of journal staff on adhering to the standards of the APA in article writing and presentation of resources.

**Key words:** *citation accuracy, Journal of Applied Psychology, Shahid Beheshti University*

---

1. M.A. in knowledge and information science, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran, Email: Mehdi.lis89@gmail.com

## بررسی صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

مهدی رحمانی<sup>۱</sup>

دریافت مقاله: ۹۴/۰۸/۰۱؛ دریافت نسخه نهایی: ۹۵/۰۴/۰۶؛ پذیرش مقاله: ۹۵/۰۴/۲۴

### چکیده

**هدف:** هدف پژوهش تعیین میزان صحت استنادی مقاله‌های منتشره در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی دانشگاه شهید بهشتی بود. **روش:** روش پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها پیمایشی و جامعه آماری تمام شماره‌های منتشره فصلنامه بود که از میان آن‌ها ۱۹ شماره شامل شماره‌های ۱۷ تا ۳۵ در بازه زمانی ۱۳۹۴-۱۳۹۰ انتخاب شد. تعداد کل استنادهای این ۱۹ شماره به صورت تقریبی برابر با ۴۳۸۹ استناد بود، که با استفاده از جدول کرجسی-مورگان ۱۹۷۰ تعداد ۳۵۰ استناد با ضریب ۹۶ درصد اطمینان برای تعیین میزان صحت استنادی و مطابقت با شیوه‌نامه انجمن روان‌شناسی آمریکا انتخاب شد. روش گردآوری داده‌ها، مشاهده مستقیم و جستجوی استنادها از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی و موتورهای جستجو بود، داده‌ها در سپاهه واری آزاده، واعظ و قریب (۱۳۸۸) وارد و تحلیل شد. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش نشان داد که از ۵۱۶ استناد در مقاله‌های مورد بررسی، ۳۶۷ استناد فاقد هرگونه خطای استنادی است و از میان شماره‌های منتشره فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی شماره ۳۵ از نظر استناد وضعیت مناسب‌تری دارد. از نظر تعداد خطاها، مقاله‌های استنادی خطای بیشتری نسبت به کتاب‌های استنادی و منابع استنادی لاتین خطای بیشتری نسبت به منابع استنادی فارسی داشتند. **نتیجه‌گیری:** وضعیت صحت استنادی فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی نسبت به سایر فصلنامه‌های مشابه بهتر است و این به دلیل تاکید مسئولین فصلنامه بر نگارش مقاله‌ها و منابع آن‌ها طبق معیارهای انجمن روان‌شناسی آمریکا و نیز ویراستاری همه‌جانبه چندین و چندباره است.

**کلیدواژه‌ها:** دانشگاه شهید بهشتی، روان‌شناسی کاربردی، صحت استنادی، فصلنامه

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، عضو باشگاه پژوهشگران و نخبگان جوان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، تهران، ایران

## مقدمه

تولیدات علمی هر جامعه‌ای متکی بر پژوهش‌ها و منابع علمی موجود آن جامعه ارائه می‌شود. می‌توان بیان کرد که پژوهشگری نمی‌تواند ادعا کند اثری که منتشر می‌کند فقط متکی به خود او است و از آثار پژوهشی دیگر الگو نگرفته است. استناد به معنای مدرک و ملاک قرار دادن چیزی و آن را پشتوانه عمل یا گفته خود کردن است (انوری، ۱۳۸۱). استنادها در پژوهش‌های علمی از اهمیت خاصی برخوردارند و می‌توان گفت اگر نویسنده یا پژوهشگری به آثار منتشر شده قبل از خود توجه نکند، نمی‌تواند یک اثر علمی معتبر منتشر کند (حری، ۱۳۷۲). استناد علاوه بر این که موجب اعتباربخشی آثار منتشره می‌شود، به پژوهشگران کمک می‌کند تا بتوانند نویسندگان و پژوهشگران متخصص را در رشته شناسایی کنند و آثار معتبر از نامعتبر به‌آسانی قابل تشخیص باشند.

یکی از شروط اصلی ارتقا در دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزشی و پژوهشی انجام پژوهش‌های ناب و معتبر علمی است، و دانشجویان و استادان جهت ماندن در نظام آموزشی باید همواره مقاله‌های معتبر علمی و پژوهشی منتشر کنند. مقاله‌های منتشر شده در مجله‌های علمی-پژوهشی معتبر از دو نظر دارای اهمیت هستند. ۱. به دلیل اعتبار متن پژوهشی و ۲. به دلیل اعتبار فهرست مآخذ مقاله که خود هم‌چون یک کتاب‌شناسی موجب پیوند شدن خوانندگان با منابع و مقاله‌های مرتبط با موضوع مورد بحث می‌شود (حری، ۱۳۷۲).

معمولاً مقاله‌ای مورد اقبال قرار می‌گیرد که تمام اصول مربوط به صحت استنادی را رعایت کرده باشد و در امر بازیابی اطلاعات، و نیز در امر مربوط به منطبق بودن استنادهای درون‌متنی و برون‌متنی راهنمای پژوهشگران باشد. در این پژوهش نیز، با استفاده از روش تحلیل استنادی مقاله‌های منتشره در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی طی ۴ سال اخیر از سال ۱۳۹۰ تا آخر سال ۱۳۹۴ شامل شماره‌های ۱۷ الی ۳۵ به‌منظور بررسی صحت استنادی آن‌ها بررسی و تحلیل شد.

در حوزه بررسی استنادها از نکات مهم و محوری می‌توان به صحت استنادی توجه کرد. ناگفته پیداست که استناد نادرست به مقاله‌ها و منابع نه تنها موجب سردرگمی خوانندگان و پژوهشگران می‌شود، بلکه هزینه‌های سنگینی را نیز بر پژوهشگران و کتابخانه‌ها تحمیل می‌کند. (آزاده، واعظ و قریب، ۱۳۸۸). می‌توان عوامل مهم در صحت استنادی مقاله‌ها را مولفه‌های اصلی هر استناد معرفی کرد؛ یعنی صحت اطلاعات را صحت مولفه‌های نام نویسنده، سال نشر، عنوان مقاله، عنوان مجله، شماره، دوره و شماره صفحه دانست. از دیگر عوامل مهم در صحت استنادی کتاب‌ها می‌توان نام نویسنده، عنوان، ناشر، محل نشر، سال نشر و شماره صفحه را ذکر کرد. (آزاده و همکاران، ۱۳۸۸) همچنین مؤلفه دیگری که در صحت استنادی بررسی می‌شود، انتقال

بررسی صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

دقیق استنادهای درون متنی به فهرست مآخذ و همچنین وجود استنادهای فهرست مآخذ در متن است. پژوهش حاضر نیز در پی آن است تا با بررسی صحت استنادی مقاله‌های منتشره در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی وضعیت موجود این فصلنامه را مشخص کند.

در مورد صحت استنادی در ایران پژوهش‌هایی انجام گرفته است که در زیر پاره‌ای از آن‌ها اشاره می‌شود. عزیزی، رئیس‌زاده، زارعی، طریقت صابر و گرز (۱۳۸۰) در پژوهشی برای تعیین کیفیت ذکر منابع در مقاله‌های پژوهشی مجله‌های علمی-پژوهشی در جمهوری اسلامی ایران، فراوانی اشتباه‌های موجود در قسمت‌های مختلف ذکر منابع مقاله‌های منتشره در مجله‌های علوم پزشکی ایران را که دارای رتبه علمی-پژوهشی بودند بررسی کردند. نتایج نشان داد که در ۷۶ درصد منابع اشتباه وجود دارد. ۴۱ درصد آن‌ها خطای بزرگ و ۵۹ درصد آن‌ها کوچک بود.

بهزادی و سنجی (۱۳۸۹) در پژوهشی برای تعیین میزان درستی استنادهای مقاله‌های تألیفی منتشره در سال ۱۳۸۷ فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی را از نظر میزان درستی استنادهای به‌کار رفته در فهرست منابع و مآخذ مقاله‌های تألیفی بررسی کردند. نتایج نشان داد که در ۵۱/۸ درصد از استنادهای مقاله‌های لاتین، ۳۹ درصد از استنادهای مقاله‌های فارسی، ۲۸/۵ درصد از استنادها به کتاب‌های لاتین و ۴۸ درصد از استنادها به کتاب‌های فارسی، و به‌طور میانگین در ۴۱/۸ درصد از استنادهای صورت گرفته توسط نویسندگان به منابع مختلف اشتباه وجود دارد؛ که از این میزان ۲۱/۴ درصد اشتباه‌های اساسی بودند. اما از نظر آماری، اختلاف معناداری بین میزان اشتباه‌های صورت گرفته در استنادها بر حسب نوع مدارک مورد استناد وجود نداشت. در کل نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که اشتراک مساعی بین نویسندگان، ویراستاران و داوران و همچنین ارزیابی و بررسی برخی از استنادهای مقاله‌ها به‌عنوان بخشی از فرایند پذیرش مقاله‌ها می‌تواند به رفع این مشکل کمک زیادی کند.

آزاده و همکاران (۱۳۸۸) نیز وضعیت صحت مقاله‌های استنادی پایان‌نامه‌های دوره‌های دکترای تخصصی پزشکی سال ۱۳۸۶ دانشگاه علوم پزشکی تهران را از نظر میزان مطابقت آن‌ها با شیوه‌نامه ونکوور بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که از کل ۳۵۷ مقاله استنادی مورد مطالعه فقط ۱۳۶ مورد یعنی ۳۸/۹ درصد استناد فاقد هر نوع خطای استنادی بود. مرادی کیوی، سبحانی، صاحب‌اختیاری، هاشمی‌مطلق، کاظم‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی صحت نگارش منابع کلیه مقاله‌های منتشره در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان پرداختند و از هر مقاله به‌صورت تصادفی سه منبع را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ۶۰/۲ درصد از منابع دارای خطا هستند؛ که با گذشت زمان وضعیت صحت استنادی رو به بهبود بود.

در خارج از ایران نیز پژوهش‌های زیادی در حوزه صحت استنادی انجام شده است که از آن جمله می‌توان به پژوهش کونر<sup>۱</sup> (۲۰۰۲) اشاره کرد. او با بررسی صحت استنادی مآخذ مقاله‌های مجله‌های حوزه اورژانس طبی، به این نتیجه دست یافت که از ۱۰۰ مقاله استنادی منتخب، تمامی مقاله‌ها قابل بازیابی است و ۳۵ استناد حداقل ۱ خطا دارد و در کل ۴۱ خطا ثبت شد. لوکیک، لوکیک، گلونیک، کاتویک، وکینیک و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی برای تعیین صحت استنادی و صحت نقل قول‌های مقاله‌های مجله حوزه آناتومی سال ۲۰۰۱، خطاهای استنادی را به سه بخش و خطاهای نقل قولی را به دو دسته تقسیم کردند. آن‌ها دلیل بالا بودن میزان خطاها را عدم دسترسی به اطلاعات کتاب‌شناختی استنادها قبل از ایجاد مدلاین<sup>۲</sup> فرض کرده بودند، در صورتی که پژوهش آن‌ها خلاف این فرضیه را ثابت کرد. از این رو پژوهشگران مذکور بیان کردند که به نظر می‌رسد این خطاها مربوط به تنبلی نویسندگان باشد، نه ناتوانی آن‌ها در بازیابی استنادها به شکل الکترونیکی. در مطالعه آن‌ها همچنین به ارتباط میان خطاهای نقل قولی و استنادی با ضریب تأثیر مجله‌ها توجه شد، حال آن‌که در مطالعه آن‌ها برخلاف برخی گزارش‌های پیشین، چنین ارتباطی مشهود نبود.

نتایج مطالعه صحت استنادی اورن و واتسون (۲۰۰۹) حاکی از میانگین خطاهای استنادی ۱۵ درصدی منابع منتشر شده مرتبط با چشم است. این پژوهشگران در بررسی خود، به مطالعه نقش مؤثر کتابداران در کاهش میزان این نوع خطاها نیز پرداختند، چنان‌چه انتشارات الزویر در سال ۲۰۰۱ با بهره‌گیری از کتابداران متخصص در بررسی استنادهای مقاله‌های مورد پذیرش، وضعیت بهتری نسبت به دو ناشر دیگر به نام بلاک ول<sup>۳</sup> و لیپینکوت ویلیام و یلکینز<sup>۴</sup> داشت.

آل-بنا، راجگاریها، احمد و شیخ (۲۰۰۹) در پژوهشی با مطالعه استنادی و نقل قولی مقاله‌های مجله‌های سوختگی در سال ۲۰۰۶، خطاهای استنادی را به دو بخش کوچک و بزرگ تقسیم کردند. نتایج حاکی از پایین بودن میزان خطاها (۷/۱۳ درصد) چه در صحت استنادی و چه صحت نقل قولی مقاله‌ها بود. آن‌ها دلیل پایین بودن میزان خطاها را انجام مراحل مرور و ویراستاری و بررسی استنادها پیش از انتشار عنوان کردند.

لاپرستی (۲۰۱۰) برای تعیین صحت استنادی مقاله‌های مجله‌های حوزه علوم محیطی، استنادهای ۵ مجله حوزه علوم محیطی را بررسی کرد. نتایج پژوهش او نشان داد از ۲۶۵۰ استناد، ۲۴/۴۱ درصد دارای خطای استنادی، و بیش‌ترین خطاها مربوط به فیلد پدیدآور است و

1. O'Connor
2. Medline
3. Black Well
4. Lippincott Williams and Wilkins

همچنین مجله حفاظت زیستی<sup>۱</sup> دارای کم‌ترین خطای استنادی و مجله تغییر آب و هوا<sup>۲</sup> دارای بیش‌ترین خطای استنادی بود. آدیکاری و آچاریا (۲۰۱۰) در پژوهشی صحت منابع مقاله‌های مجله‌های مختلف در حوزه پزشکی کشور نپال را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ۳۳/۳ درصد از منابع مقاله‌های مجله‌های حوزه کودکان اجتماعی، ۴۳/۳ درصد از منابع مقاله‌های مجله‌های حوزه زنان و زایمان و ۵۰ درصد از منابع مقاله‌های مجله‌های حوزه چشم پزشکی دارای خطا بودند، که بیش‌ترین خطاهای استنادی مربوط به ناحیه عنوان مجله و نام نویسنده بود.

هاریناریانا، چیکامبانجو و راجو (۲۰۱۱) صحت استنادی پایان‌نامه‌های حوزه روان‌شناسی دانشگاه مایسوره را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که ۳۹/۵۴ درصد از خطاهای استنادی مربوط به خطای بزرگ استنادی، ۲۱/۷۷ درصد از خطاها مربوط به نام نویسنده، ۳۷/۹۳ درصد از خطاها مربوط به عنوان، ۵/۷۶ درصد خطاها مربوط به شماره جلد و ۱/۱۵ درصد خطاها مربوط به دوره؛ همچنین ۳۷/۶۶ درصد خطاها مربوط به سال نشر و ۶۲/۳۳ درصد از خطاها مربوط به شماره صفحه بود. دیویس (۲۰۱۲) با بررسی صحت استنادی مقاله‌های مجله‌های حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی که در سال ۲۰۰۷ منتشر شده بودند؛ به این نتیجه دست یافت که ۴۹/۱ درصد از منابع دارای خطا است؛ که ۵۶ درصد از خطاها مربوط به فیلد نویسنده، ۲۲ درصد مربوط به شماره صفحه، ۱۵ درصد مربوط به عنوان مجله، ۳ درصد مربوط به شماره، ۲ درصد سال انتشار و ۲ درصد خطاها مربوط به عنوان است.

یوسف گورایا (۲۰۱۴) در پژوهشی با بررسی صحت استنادی مجله‌های علمی و نمونه موردی، ۴۵۰ استناد از مقاله‌های مجله‌های حوزه پزشکی، به این نتیجه دست یافت که ۴۵۰ استناد مورد بررسی دارای ۱۸ درصد خطا است که ۳۳ درصد مربوط به خطای بزرگ و ۴۸ درصد مربوط به خطای کوچک استنادی، و بیش‌ترین خطاهای بزرگ مربوط به قسمت نویسنده است و همچنین میزان خطاهای استنادی منابع مربوط به سال ۲۰۱۱ برابر با ۹۰ درصد و میزان خطاهای استنادی منابع در سال ۲۰۰۵ برابر ۷۰/۶ درصد بود. یعنی وضعیت صحت استنادی در سال ۲۰۱۱ به مقدار ۱۹/۶ درصد بهتر از سال ۲۰۰۵ بود.

از بررسی پیشینه‌های پژوهش مشخص می‌شود که موضوع صحت استنادی، همواره مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. به این معنا که اکثر پژوهش‌ها نشان داده‌اند که درصد بالایی از پژوهشگران در استنادها به مقاله‌ها یا پایان‌نامه‌های خود دارای خطاهای مختلف استنادی هستند. از این‌رو هدف اصلی پژوهش حاضر تعیین وضعیت صحت استنادی مقاله‌های منتشره

1. Conservation Biology Journal
2. Climatic Change Journal

فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی در طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۰ بود و سوال‌های زیر آزمون شد.

۱. وضعیت کلی فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی از لحاظ صحت استنادی چگونه است؟

۲. وضعیت صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بر اساس شماره‌های منتشره چگونه است؟

۳. وضعیت صحت استنادی فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بر اساس مؤلفه نوع مدرک استنادی چگونه است؟

۴. وضعیت صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بر اساس مؤلفه زبان مدرک چگونه است؟

## روش

روش پژوهش به صورت توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری شامل تمام مقاله‌های منتشره در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی طی ۴ سال اخیر (۱۳۹۴-۱۳۹۰) به تعداد ۱۳۳ مقاله بود. برای سنجش تعداد استنادهای جامعه پژوهش از روش شمارش استنادی استفاده شد، همه استنادهای ۱۳۳ مقاله بررسی و شمارش شد که به صورت تقریبی برابر با ۴۳۸۹ استناد بود. طبق جدول کرجسی-مورگان ۱۹۷۰ میزان نمونه با ضریب اطمینان ۹۶ درصد برابر با ۵۳۲ استناد محاسبه شد. خطاهای استنادی ۱۳۳ مقاله فصلنامه بررسی شد که ۱۶ مقاله یک نوع از انواع مدارک استنادی را نداشت. بنابراین از این تعداد مقاله تعداد ۵۱۶ استناد بررسی شد. روش نمونه‌گیری به صورت طبقه‌ای تصادفی بود. این گونه که با توجه به نوع مدرک استنادی، زبان مدرک استنادی و شماره فصلنامه تعداد ۴ استناد از هر مقاله فصلنامه بررسی شد. در هر مقاله ابتدا استنادهای مربوط به اولین مقاله استنادی فارسی و اولین مقاله استنادی لاتین، و سپس استنادهای مربوط به اولین کتاب استنادی فارسی و اولین کتاب استنادی لاتین بررسی شد.

## ابزار پژوهش

۱. **سیاهه واری صحت استنادی.** با مطالعه سیاهه‌های واری موجود به زبان فارسی و انگلیسی، هم‌چنین تطبیق آن‌ها با اهداف و سؤال‌های پژوهش، سیاهه استفاده شده توسط آزاده و همکاران (۱۳۸۸) به عنوان الگو انتخاب و سیاهه محقق ساخته‌ای آماده شد. سپس به تأیید استاد راهنما، استاد مشاور و تعدادی از صاحب‌نظران این حوزه رسید. این ابزار گردآوری اطلاعات شامل چهار بخش ۱. اطلاعات مربوط به خود مقاله، ۲. مطابقت استنادها با دستورالعمل فصلنامه

علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی، ۳. نام منبع یا منابع بررسی شده استنادها و ۴. انواع خطاهای استنادی که خود شامل خطاهای کوچک و خطاهای بزرگ است بود.

۲. **مشاهده مستقیم.** در مورد تمامی استنادهای منتخب، از پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی، لاتین و موتورهای جستجوی عمومی از نظر وجود یا عدم وجود چنین منبعی جستجو و در مرحله دوم صحت هر یک از استنادها مطابق با اطلاعات بازیابی شده بررسی شد. انواع خطاهای استنادی بر اساس تقسیم‌بندی کار آزاده و همکاران (۱۳۸۸) به دو گروه خطاهای بزرگ و خطاهای کوچک تقسیم شد. خطاهای بزرگ یا مشکل جدی در بازیابی مدرک ایجاد می‌کند یا باعث عدم بازیابی مدرک می‌شود. به‌عنوان نمونه می‌توان به نام و آغاز اشتباه نویسندگان، حذف نام نویسندگان، غلط‌املائی بزرگ در عنوان مقاله، اشتباه‌املائی در کومه نوشت‌نشریه، سال نشر اشتباه یا حذف آن، حذف دوره یا ذکر اشتباه دوره، و جز آن اشاره کرد. شایان ذکر است که در میزان کل خطاها، در هر عنصر، فقط یک خطای کوچک و یک خطای بزرگ در نظر گرفته خواهد شد، برای نمونه، در عنوان مقاله‌ای وجود همزمان دو خطای " غلط‌املائی در عنوان مقاله " و " اشتباه بودن علائم استفاده شده"، تنها یک خطای کوچک محاسبه شد. خطاهای بزرگ استنادی شامل اشتباه‌ها و خطاهایی چون اشتباه وارد کردن نام پدید آور/ان، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به سال نشر، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به عنوان مقاله یا کتاب، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به عنوان مجله، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به شماره و دوره نشر، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به ناشر، اشتباه بودن اطلاعات مربوط به محل نشر، و خطاهای کوچک استنادی شامل خطاهای املائی در فیله‌های مختلف استناد، اشتباه بودن علامت‌های استفاده شده در استناد است.

**شیوه اجرا.** ابتدا خطاهای هر استناد به تفکیک، در سیاهه واریسی تهیه شده ثبت شد. اگر بخشی از اطلاعات در پایگاه‌های مورد جستجو، مغایر با اصل مقاله‌ها بود در سیاهه واریسی مندرج شد. همزمان با طی مراحل پژوهشی مذکور، هریک از استنادهای منتخب، از نظر پیروی با شیوه‌نامه موجود فصلنامه، بررسی و خطاهای هر یک از عناصر در بخش ویژه این نوع خطاها در سیاهه واریسی ضبط شد. در این مطالعه از روش‌های آمار توصیفی، شامل فراوانی، درصد و آمار استنباطی، با استفاده از آزمون من ویتنی و تحلیل واریانس در تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش استفاده شد.



**یافته‌ها**

جدول ۱. تعداد کل استنادهای بررسی شده در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

**به تفکیک نوع منبع اطلاعاتی**

نوع منبع اطلاعاتی	تعداد استناد فارسی بررسی شده	تعداد استناد لاتین بررسی شده
مقاله استنادی	۱۲۸	۱۳۱
کتاب استنادی	۱۲۸	۱۲۹

جدول ۱ به صورت تفصیلی تعداد استنادهای مربوط به هریک از منابع اطلاعاتی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. تعداد کل خطاهای استنادی مقاله‌های مورد بررسی در فصلنامه علمی-پژوهشی

**روان‌شناسی کاربردی**

تعداد خطای استنادی	تعداد خطای بزرگ استنادی	تعداد خطای کوچک	مجموع مقاله‌ها
۱۸۱	۵۳	۱۲۸	

در جدول ۲ تعداد خطاهای استنادی به تفکیک خطاهای بزرگ و خطاهای کوچک استنادی ارائه شده است. در پاسخ به سوال اول این پژوهش، از بررسی مجموع ۵۱۶ استناد مشخص شد، ۳۶۷ استناد (۷۱/۱۲ درصد) فاقد هر گونه خطای استنادی و ۱۴۹ استناد دارای انواع خطای استنادی بود و در مجموع ۱۸۱ خطای استنادی وجود داشت؛ یعنی در هر استناد ۱/۲۱ خطا به ثبت رسید. ۶۰ مورد (۳۱/۰۸ درصد) از خطاها، مربوط به خطای بزرگ استنادی و ۱۳۳ مورد (۶۸/۹۲ درصد) مربوط به خطای کوچک استنادی بود.

جدول ۳. تعداد کل خطاهای استنادی مقاله‌ها به تفکیک نوع منبع اطلاعاتی در فصلنامه

**علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی**

نوع منبع استنادی	تعداد خطاهای		تعداد خطاهای کوچک
	استنادی	بزرگ استنادی	
مقاله‌ها	۹۸	۴۴	۵۴
کتاب‌ها	۸۳	۱۳	۷۰

جدول ۳ مربوط به آزمون سوال دوم پژوهش و تعیین وضعیت صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بر اساس مؤلفه نوع مدرک استنادی است. از مجموع ۱۸۱ خطای استنادی موجود ۹۸ خطا (۵۴/۱۴ درصد) مربوط به مقاله‌های استنادی و ۸۳ خطا (۴۵/۸۵ درصد) مربوط به کتاب استنادی بود. از بررسی کل ۲۵۹ مقاله استنادی ۱۷۷

بررسی صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

مورد (۶۸/۳۳ درصد) فاقد هرگونه خطای استنادی و از بررسی ۲۵۷ کتاب استنادی ۱۹۰ مورد (۷۳/۹۲ درصد) فاقد هرگونه خطای استنادی تشخیص داده شد.

جدول ۴. آزمون من ویتنی در مورد بررسی خطاهای استنادی براساس مولفه نوع منبع استنادی در

**فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی**

خطاهای استنادی	آزمون
۳۱۵۸۴	من ویتنی
۶۴۷۳۷	ویلکاکسون
-۱**	Z

همان‌طور که از جدول ۴ مشخص است مقدار احتمال در خطاهای استنادی کم‌تر از ۰/۰۵ است، بنابراین تفاوت بین میانگین خطاهای استنادی مقاله‌ها بر اساس مولفه نوع مدرک استنادی معنادار است. لذا برای مشخص کردن این که کدام دسته خطای استنادی بیشتری داشته است میانگین خطاهای استنادی هر دو نوع مدرک استنادی بررسی شد.

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی خطاهای استنادی منابع استنادی مختلف در فصلنامه علمی-

**پژوهشی روان‌شناسی کاربردی**

متغیر	نوع منبع استنادی	تعداد	میانگین
خطاهای استنادی بر اساس	مقاله	۲۵۹	۲۶۵/۵
نوع منبع	کتاب	۲۵۷	۲۵۱

جدول ۵ نشان می‌دهد خطاهای استنادی مقاله‌ها بیشتر از خطاهای استنادی کتاب‌ها است.

جدول ۶. تعداد کل خطاهای استنادی مقاله‌ها به تفکیک زبان منبع در فصلنامه علمی-پژوهشی

**روان‌شناسی کاربردی**

زبان منبع اطلاعاتی	تعداد خطای استنادی	تعداد خطای بزرگ استنادی	تعداد خطای کوچک
فارسی	۸۵	۱۶	۶۹
لاتین	۹۶	۴۱	۵۵

جدول ۶ نتایج مربوط به آزمون سوال سوم پژوهش را نشان می‌دهد. مدرک استنادی در پاسخ به این سوال، مؤلفه زبان تعیین شد. از کل ۵۱۶ منبع استنادی، ۲۵۶ منبع استنادی فارسی بررسی شد که دارای ۸۵ خطای استنادی بود، ۱۶ مورد (۱۸/۸۲ درصد) از خطاهای استنادی، خطاهای

بزرگ و ۶۹ خطای دیگر (۸۱/۱۸ درصد) خطاهای کوچک استنادی بود. هم‌چنین ۲۶۰ منبع استنادی لاتین بررسی شد که دارای ۹۶ خطای استنادی بود که از این تعداد ۴۱ مورد (۴۲/۷ درصد) خطاهای بزرگ استنادی و ۵۵ خطای دیگر (۵۷/۳ درصد) خطاهای کوچک استنادی بود.

جدول ۷. آزمون من ویتنی در مورد بررسی خطاهای استنادی بر اساس منبع استنادی مولفه

زبان در فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

خطاهای استنادی	آزمون
۲۴۱۹	من‌ویتنی
۵۱۹۴	ویلکاکسون
-۱**	Z
۰/۰۴۷	سطح معنی‌داری

در جدول ۷ تفاوت بین میانگین خطاهای استنادی بر اساس مدرک استنادی زبان معنادار است ( $P = ۰/۰۴۷$ ). برای تعیین این‌که کدام دسته خطاهای استنادی بیشتری داشته است میانگین هر دو دسته مقایسه شد.

جدول ۸. شاخص‌های توصیفی خطاهای استنادی منابع استنادی مختلف در فصلنامه علمی-

پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

متغیر	زبان	تعداد	میانگین
خطاهای استنادی بر اساس زبان منبع استنادی	فارسی	۷۴	۷۰
	لاتین	۷۵	۷۹

جدول ۸ نشان می‌دهد استنادهای انگلیسی با میانگین ۷۹ خطای استنادی بیشتری داشته‌اند. سوال چهارم پژوهش در پی بررسی وضعیت صحت استنادی فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بر اساس شماره فصلنامه بود. تعداد ۱۹ شماره از فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی کاربردی بررسی شد، برای مشخص کردن این‌که کدام شماره از فصلنامه علمی- پژوهشی روان‌شناسی کاربردی دارای خطای استنادی کم‌تر هستند از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

جدول ۹. شاخص‌های توصیفی خطاهای استنادی منابع استنادی مختلف در فصلنامه علمی-

پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

متغیر	تعداد	df	سطح معناداری
خطاهای استنادی بر اساس زبان منبع استنادی	۵۱۶	۱۸	۰/۰۳

بررسی صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

همان‌طور که از جدول ۹ مشخص است تفاوت بین میانگین خطاهای استنادی بر اساس شماره معنادار است ( $P = 0/03$ ). برای تعیین این که کدام دسته خطاهای استنادی بیشتری داشته است میانگین همه شماره‌ها مقایسه شد.

جدول ۱۰. جدول مقایسه خطاهای استنادی پایان‌نامه‌های مورد استفاده در مقاله‌های فصلنامه

علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

شماره فصلنامه	تعداد استنادهای مورد بررسی	میانگین وزنی
۱۷	۲۸	۲۶۵/۰۲
۱۸	۲۷	۲۷۹
۱۹	۲۶	۲۳۸
۲۰	۲۸	۲۴۱
۲۱	۲۷	۲۵۲
۲۲	۲۶	۲۵۲
۲۳	۲۸	۲۴۴/۰۵
۲۴	۲۷	۳۰۸
۲۵	۲۸	۲۵۶
۲۶	۲۷	۲۸۰
۲۷	۲۷	۳۰۰
۲۸	۲۶	۳۱۱
۲۹	۲۸	۲۸۸
۳۰	۲۷	۲۷۹
۳۱	۲۶	۲۵۶
۳۲	۲۸	۲۲۷
۳۳	۲۷	۲۰۲/۰۷
۳۴	۲۸	۲۱۰
۳۵	۲۷	۱۹۶

جدول ۱۰ نشان می‌دهد میانگین وزنی شماره ۲۸ فصلنامه بیش‌تر از میانگین وزنی سایر شماره‌های فصلنامه و لذا میزان خطاهای استنادی شماره ۲۸ بیش‌تر از سایر شماره‌های فصلنامه است. شماره ۳۵ فصلنامه با میانگین وزنی ۱۹۶ خطای استنادی کم‌تری نسبت به سایر شماره‌های فصلنامه دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

از بررسی پیشینه‌های پژوهش مشخص می‌شود که موضوع صحت استنادی، افزون بر بحث تبادل استناد مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. به این معنا که اکثر پژوهش‌ها نشان داده‌اند که درصد بالایی از پژوهشگران در استنادهای مقاله‌ها یا پایان‌نامه‌های خود دارای خطاهای مختلف

استنادی هستند. نتایج این پژوهش نشان داد که وضعیت صحت استنادی فصلنامه روان‌شناسی کاربردی در حد مطلوبی قرار دارد و نتیجه پژوهش حاضر نسبت به پژوهش‌های عزیزی و همکاران (۱۳۸۰)؛ آزاده و همکاران (۱۳۸۸)؛ و مرادی کیوی و همکاران (۱۳۹۲) از لحاظ صحت استنادی وضعیت بهتری دارد. این نشان از بهتر بودن وضعیت صحت استنادی مقاله‌ها نسبت به سایر پژوهش‌های داخلی دارد و علت آن بیشتر به تاکید فصلنامه طبق ساختار بودن مقاله‌ها و ویراستاری چندین و چندباره مقاله‌ها از لحاظ نگارشی و علمی است. در فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی از ابتدا در ابتدای مقاله‌ها یک شیوه مستقل استناددهی قرار داده شده است که این فاقد بسیاری از مشکلاتی است که در شیوه‌های استناددهی به زبان فارسی وجود دارد.

نتیجه دیگر پژوهش نشان داد که خطای استنادی مقاله‌های استناد شده بیشتر از کتاب‌های استناد شده و بیش‌ترین خطای استنادی در مقاله‌ها مربوط به ذکر نکردن دوره یا شماره انتشار مقاله است و با توجه به این‌که بسیاری از فصلنامه‌ها در پایگاه‌های مختلف نمایه نمی‌شوند، دستیابی به اطلاعات آن‌ها مشکل‌تر است.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که منابع فارسی وضعیت استنادی مطلوب‌تری نسبت به منابع لاتین دارند. علت اصلی کم بودن خطاهای استنادی منابع فارسی را می‌توان ذکر قسمتی در مقاله تحت عنوان نحوه استناد به این منبع دانست. از علل اصلی زیاد بودن خطاهای استنادی منابع لاتین رونویسی<sup>۱</sup> از استنادهای لاتین در مقاله‌های فارسی است که در رونویسی کردن اطلاعات ممکن است که ساختار فهرست منابع با ساختار مجله هم‌خوان نباشد، دلیل دیگر می‌تواند عدم تسلط پژوهشگران ایرانی به زبان انگلیسی باشد که به دلیل عدم آشنایی ب I زبان انگلیسی برخی اشتباه‌ها در استنادها رخ می‌دهد که پژوهشگران به آن بی‌توجه هستند.

وضعیت صحت استنادی فصلنامه شماره ۳۵ از سایر شماره‌ها بهتر بود که این می‌تواند ناشی از تجربه و تخصص سردبیر و کادر اجرایی فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی باشد. با توجه به این‌که دستیابی به اهداف استناددهی درست همانند اعتباربخشی به اثر تالیفی، رعایت امانت‌داری، پرهیز از گسستگی در سلسله استنادها، صرفه‌جویی در هزینه‌های زمانی و مالی برای دستیابی به استنادها، ممانعت از سرگردانی خوانندگان، معرفی آثار بیشتر در حوزه مورد مطالعه، نمایاندن کمبودهای پژوهشی در حوزه‌های مختلف علوم، تهیه نمایه‌نامه‌های استنادی و تحلیل استنادی منوط به صحت، درستی و یک‌دستی استنادهای ارائه شده در کلیه آثار علمی-

بررسی صحت استنادی مقاله‌های فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی

پژوهشی است پیشنهاد می‌شود ویراستاران مجله‌ها نیز به لزوم رجوع نویسندگان به اصل منابع و ارائه استنادهای دقیق و درست تاکید داشته باشند.

## منابع

آزاده، فریدون، واعظ، ریحانه، و قریب، میترا. (۱۳۸۸). بررسی وضعیت صحت مقاله‌های استنادی پایان‌نامه‌های دوره‌های دکتری تخصصی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران. دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران. پی‌اورد سلامت، ۳(۱ و ۲): ۹-۱۷.

انوری، حسن. (۱۳۸۱). فرهنگ بزرگ سخن. ذیل مدخل استناد و استناد کردن. تهران: انتشارات سخن.

حری، عباس. (۱۳۷۲). اهمیت اطلاعاتی پایان‌نامه‌ها در مروری بر اطلاعات و اطلاع رسانی. تهران: هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۲۲۸-۲۲۳.

عزیزی، فریدون، رئیس‌زاده، فرید، زارعی، شبنم، طریقت صابر، گلبرگ، و گرز، رضا. (۱۳۸۰). بررسی کیفیت ذکر منابع در مقالات پژوهشی مجلات علمی-پژوهشی در جمهوری اسلامی ایران. پژوهش در پزشکی (مجله پژوهشی دانشکده پزشکی)، ۲۵(۴): ۲۴۹-۲۵۵.

مرادی کیوی، محسن، سبحانی، عبدالرسول، صاحب اختیاری، خشایار، هاشمی مطلق، کیوان، و کاظم‌نژاد لیلی، احسان. (۱۳۹۲) بررسی درستی نگارش منابع مقاله‌های چاپ شده در مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان، مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۲۲(۲ پایایی ۸۶): ۸۶-۷۸.

Adhikari, p., & Acharya, A. (2010) accuracy of reference in diferent speciality medical journals of Nepal. *Nnepalese journal of net head & neck surgery*, 1(2): 23-25

Al-Benna, S., Rajgarhia, P., Ahmed, S., & Sheikh, Z. (2009). Accuracy of references in burns journals. *Burns*, 35(5): 677-680.

Davies, k. (2012). Reference accuracy in library and information science journals. *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, 64(1): 373-387. Available at: [www.emeraldinsight.com/0001-253X.htm](http://www.emeraldinsight.com/0001-253X.htm)

Harinarayana, N., Chikkamanju, S. & Raju N., V. (2011) A study of citation accuracy in psychology theses submitted to the University of Mysore. *Annals of Library and Information Studies*, 58(4): 326-334.

Lopresti, Robert (2010). Citation accuracy in environmental science journals. *Scientometrics*, 85(3): 647-655.

Lukić, I. K., Lukić, A., Gluncić, V., Katavić, V., Vucenic, V., & Marusić, A. (2004). Citation and quotation accuracy in three anatomy journals. *Clinical anatomy: official journal of the American Association of Clinical Anatomists & the British Association of Clinical Anatomists*, 17(7): 534-539.

O'Connor, A. E. (2002). A review of the accuracy of references in the journal

- Emergency Medicine. *Emergency medicine*, 14(2), 139-141.
- Oren, G., & Watson, M. (2009). Accuracy of references in the ophthalmic literature. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 97(2), 142-145.
- Yousuf Guraya, S. (2014). Accuracy of references in scholarly journals: an analysis of 450 references in ten biomedical journals. *European Science Editing*, 40(4): 88-90.

\*\*\*

**سیاهه بررسی صحت استنادی مقاله‌های مجله‌ها بر اساس روش انجمن روان‌شناسی آمریکا (APA)**

عنوان پایان‌نامه:

دانشکده:

رشته:

سال دفاع:

نام منبع یا منابع بررسی شده استنادها:

**جدول ۱. سیاهه مربوط به خطاهای استنادی مقاله**

پدید آور	سال نشر	عنوان مقاله	عنوان مجله	شماره و دوره	شماره صفحه
----------	---------	-------------	------------	--------------	------------

\*\*\*

**جدول ۲. سیاهه مربوط به خطاهای استنادی کتاب**

پدید آور	سال نشر	عنوان کتاب	محل نشر	ناشر	ویرایش-ترجمه
----------	---------	------------	---------	------	--------------

\*\*\*

**جدول ۳. سیاهه مربوط به خطاهای استنادی پایان‌نامه‌ها**

پدید آور	سال نشر	عنوان پایان‌نامه	مقطع	گروه	دانشکده	دانشگاه
----------	---------	------------------	------	------	---------	---------

\*\*\*

**جدول ۴. سیاهه مربوط به خطاهای استنادی منابع اینترنتی**

پدید آور	سال نشر	عنوان مطلب	عنوان سایت	تاریخ بازایی	آدرس سایت
----------	---------	------------	------------	--------------	-----------

\*\*\*

**جدول ۵. سیاهه مربوط به جستجوی استنادهای**

استنادهای بازایی شده	استندهای کور	خطاهای بزرگ	خطاهای کوچک
----------------------	--------------	-------------	-------------

\*\*\*